

crkva u svijetu

PRINOSI

NOMĒN — OMEN?

(O pojavi mijenjanja imena nekih vjerskih listova)

Živan Bezić

Oduvijek se znalo i govorilo: »Tempora mutantur et nos in illis.« Samo što je »tempo« tih promjena danas postao mnogo brži i hirovitiji. Žurba, promjena i previranje na svim područjima ljudskog života najupadnije su značajke našega vremena.

Metež i nemir uvukli su se i u staru spokojnu »tvrđavu« Crkve. Na sve se strane vrše restauracije i popravci, proširuju vrata i prozori te poboljšava zračenje. Starinske se odaje prebojavaju novim bojama, drevni bedemi ruše, opkopi zatrpavaju, mostovi spuštaju. Crkva danas postaje »otvoreni grad«, bez ikakvih opkopa i ograda, stjecište svih prometnica i vašar svih mogućih sredstava društvenog priopćavanja. Osim novih mass-media što se ubacuju u Crkvu, u starima se također zbivaju vidne promjene. Tako je na pr. crkveni tisak danas dobio sasvim novu fizionomiju.

Upravo se na toj pojavi želimo zaustaviti.

Među brojnim novostima što se mogu opaziti u crkvenom tisku veoma je upadna pojava: mijenjanje imena nekih vjerskih publikacija. Umjesto prijašnjeg »otrcanog« i »kompromitiranog« naslova najednom osvane novo ime, novi naziv lista, moderan i privlačiv.

To je u ovo posljednje doba dosta česta pojava. Kolikoga je razmjera u odnosu na sveukupnu kršćansku štampu, ne bih mogao reći. Međutim, sama pojava mijenjanja imena nekih crkvenih periodika upala mi je u oči dok sam pratio pisanje katoličkoga tiska u nas i u svijetu.* Ta pojava bi zaslužila opsežniju studiju. Ovi primjeri, što ću ih navesti, po svojoj prilici su samo manji dio izvršenih promjena u naslovima crkvenih edicija.

* Najviše podataka o promjenama našao sam u časopisu *Communicatio socialis*, Zeitschrift für Publizistik in Kirche und Welt, koji izlazi već 6 godina u Njemačkoj.

Taj fenomen — kao uostalom i svaka društvena pojava — ima sigurno svoj dublji razlog. Ako je istinita stara riječ »nomen-omen«, te promjene nisu slučajne, iza njih se nešto krije. Kad se, naime, nekom novoutemeljenom listu bira ime, urednici se dosta namuče da mu pronađu prikladan naziv, koji će što vjernije odražavati njihovu misao i njegovu zadaću. Ako pak osjećaju potrebu da mijenjaju ime svome mezimčetu, znači da ono nije odgovorilo svojoj svrsi ili da su se promijenile uredničke zamisli. Tim više što »prekrštavanje« nije kršćanski običaj.

No mi ćemo najprije navesti same činjenice, a zatim ćemo pokušati otkriti njihove uzroke, t. j. činjenice protumačiti.

Nomen

S promjenom imena svojih listova najprije su počeli Holanđani:

Najstariji holandski katolički časopis bio je *Glasnik za širenje pobožnosti Srcu Isusovu i sv. Josipu*. Počeo je izlaziti g. 1869, a bavio se pitanjima duhovnog života. Već g. 1873. dobio je novi naziv *Mjesečne ruže na čast Srca Is. i za širenje apostolata molitve*. God. 1916. opet mijenja ime u *Glasnik presvetoga Srca*, da napokon g. 1966. ostane samo *Glasnik* (na holandskome DE HERAUT).

Sličnu sudbinu je doživio i dominikanski tjednik DE BAZUIN. Započeo je svoj vijek 1911. god. s nazivom *Rimokatolički gradski vjesnik* (Amsterdam), zatim se nazivao *Opći katolički tjednik*, pa *Pučki apologetski tjednik*, zatim *Vjerski katolički tjednik*, onda *Tjednik za naviještanje vjere* (1947), te *Između Crkve i svijeta* (1959), dok se konačno nije zaustavio g. 1964. na imenu DE BAZUIN (truba).

Isusovački list u Holandiji nije zapravo promijenio ime, samo ga je proširio jedno jedinom, ali značajnom, riječi. Prije se je naime zvao *De Linie*, a od god. 1963. nosi naslov DE NIEUWE LINIE (Nova linija).

Glasilo nizozemskih karmelićana, kad je počelo izlaziti g. 1947, imalo je jasan i jednostavan naziv *Carmel*. No g. 1969. prekrstiše ga u SPELING, što znači »igralište«. S promjenom imena sasvim se promijenio i sadržaj.

Do god. 1965. u Holandiji je sedam raznih redovničkih zajednica izdavalo svaka svoj mjesečnik, od kojih je veći dio jedva životario. Dogovoriše se da obustave svoja posebna glasila i da skupa osnuju zajednički list u jačoj nakladi, a nadjenuše mu ime KRUISPUNT (Križište).

Kako u Njemačkoj ima daleko više katoličkih periodika, tamo je bilo i više promjena. Evo nekih:

Prvi je promijenio svoje ime isusovački mjesečnik *Stimmen aus Maria Laach*, utemeljen 1871. Još se god. 1914. nazvao STIMMEN DER ZEIT (Glasovi vremena, izlazi u Freiburgu i. B.).

Herderov tjednik *Der christliche Sonntag* promijenio je prije desetak godina ime u CHRIST IN DER GEGENWART (Kršćanin u sadašnjici).

Glasilo jedne grupe katoličkih laika u Njemačkoj zvalo se do 1961. *Werkhefte katholischer Laien*, a sada je gotovo prekinulo svaku vezu s Crkvom i zove se samo WERKHEFTE (Radni svesci).

Austrijski pastoralni časopis *Der Seelsorger* (Dušobrižnik) ujedinio se g. 1970. s njemačko-švicarskom edicijom *Diakonia* pod zajedničkim imenom *Diakonia — Der Seelsorger*. Zanimljivo je da se *Diakonia* prije zvala *Anima*, ali je 1966. napustila to ime. U prošlom godištu je iz ujedinenog mjesečnika potpuno otpao drugi dio naslova *Der Seelsorger*. Tako je DIAKONIA progutala i »dušu« i «dušobrižnika».

Informativno glasilo Herderove izdavačke kuće odmah je poslije rata tiskano u dva izdanja. Njemačko izdanje je nosilo ime HERDER KORRESPONDENZ, a podnaslov »Orbis Catholicus«. Kod austrijskog je izdanja bilo obratno: glavni naslov je glasilo *Orbis Catholicus*. Od god. 1968. oba su izdanja objedinjena, ali je ispao podnaslov »Orbis Catholicus«, a mjesto njega je došao novi: Monatshefte für Gesellschaft und Religion (Mjesečnik za društvo i religiju).

Poznata publikacija njem. laičkog pokreta Hochland prošle je godine promijenila i redakciju i ime. Sada se naziva NEUES HOCHLAND. Revija THEOLOGIE UND PHILOSOPHIE, što je izdaje isusovačka visoka bogoslovska škola St. Georgen u Frankfurtu, zvala se je prije *Scholastik*.

Prije nekoliko godina njemački je episkopat bio pokrenuo katolički tjednik PUBLIK. Pokušaj nije uspio zbog više razloga, najviše financijskih. Kad je episkopat odustao od uzdržavanja tjednika, na lijevom je katoličkom krilu nastala velika bura, a jedna grupa bivših Publikovih novinara pokrenula je novi list FORUM-PUBLIK (zasada još kao pokušaj).

Časopis za domaći misionarski rad *Paulus* (u izdanju Lahn-Verlaga u Limburgu) također je nedavno promijenio ime u SIGNUM. Zar i to nije »signum temporis«?

U francuskom jezičnom prostoru nije bilo velikih promjena. *Revue Néo-Scholastique*, koju je osnovao g. 1894. kardinal Mercier, sada se zove LA REVUE PHILOSOPHIQUE DE LOUVAIN, a nekadašnja *Revue théologique* danas je NOUVELLE REVUE THEOLOGIQUE (s malim početnim slovom). Belgijski mjesečnik *Foyer Notre-Dame* od nedavno je postao ESPÉRANCE.

Katolički dnevnik biskupije Lille *La Croix du Nord* od g. 1969. izlazi samo kao tjednik pod imenom LA CROIX-DIMANCHE. U istoj godini bivši časopisi *Panorama Chrétien* i *Chrétiens Au-jour'd'hui* ujedinili su se pod kombiniranim imenom PANORAMA AU-JOUR'D'HUI. Poznata pariška katolička izdavačka kuća *La Maison de la bonne presse* odrekla se starog imena u korist novoga (BAYARD-PRESSE).

God. 1965. francuski su redovnici pokušali uskladiti svoje misionarske napore te su prekinuli s izdavanjem vlastitih misijskih listova i utemeljili novi zajednički pod naslovom PEUPLES DU MONDE (Narodi svijeta). Odaziv je pretplatnika bio ispod očekivanja pa se je nova edicija u listopadu 1971. morala djelomično priključiti najstarijemu misijskom časopisu na svijetu *Annales de la Propagation de la Foi*, što ga je još 1822. pokrenula Paulina Jaricot.

Slični pokušaji ujedinjavanja pod novim imenima misijskih glasnika izvršeni su također i u Njemačkoj (KONTINENTE), Italiji (POPOLI E

MISSIONI), Španjolskoj (TERCER MUNDO) i Nizozemskoj (BIJEEN — Zajednički, umjesto prijašnjega *Katolieke Missien*).

Iz engleskog jezičnog područja poznati su mi slijedeći slučajevi: Ljeti 1968. prestao je izlaziti list za engleske katolike nadbiskupije Montreal u Kanadi *The Challenge* (Izazov), a njegov nasljednik je dobio ime THE BRIDGE (Most).

U Irskoj je mjesečnik *Bulletin of the Catholic Communications Institute of Ireland* god. 1970. dobio novo, kraće i neutralno ime INTERCOM.

Najstariji američki katolički list *Ave Maria* (Notre Dame, Indiana) prozvao se g. 1970. novim imenom »A. D. 1970«. U istoj je godini protestantski časopis *The Pulpit* preimenovan u THE CHRISTIAN MINISTRY i predstavio se kao list za svećenike svih kršćanskih zajednica.

Fenomen prekrštavanja vjerskog tiska nije, dakle, samo naša katolička vlastitost. Opaža se kod svih konfesija, osobito kod protestanata. Samo par primjera iz njihova svijeta:

Poznate evangeličke novine *Christ und Welt* od travnja 1971. zovu se DEUTSCHE ZEITUNG (Njemačke novine), ali su ipak staro ime zadržale kao podnaslov. Iste godine je *Der evangelische Sonntagsbote* bio priključen listu WEG UND WAHRHEIT (Put i istina), odrekavši se svoga imena.

Švicarski protestantski listovi *Schweizer Evangelist* i *Der evangelische Botschafter* ujedinili su se početkom 1968. pod novim nazivom KIRCHE UND WELT (Crkva i svijet).

A kako je kod nas? U Hrvatskoj nije bilo mnogo promjena, jer nam to nije dopuštala oskudna vjerska izdavačka djelatnost. Jedini slučaj prave promjene imena doživio je mjesečnik VERITAS, ali je zadržao svoje prvo ime u podnaslovu s malom preinakom »Revija sv. Antuna«. Od početka ove godine *Vjesnik sv. N. Tavelića* (prije toga »blaženoga«) skratio je svoj naziv na TAVELIĆ, a *Bakarska Zvona* su odsada samo ZVONA.

Ako bismo potražili kontinuitet nekih naših vjerskih časopisa u njihovim predratnim precima, onda bismo mogli reći da su se s promijenjenim imenom pojavili OBNOVLJENI ŽIVOT (prije *Život*), MARIJA (prije *Glasnik Gospe Sinjske*) i RADOSNA VIJEST (prije *Katoličke misije*).

Osim mijenjanja naslova časopisa jednako je česta pojava i promjena podnaslova. Već smo spomenuli metamorfozu bivšega *Orbis Catholicus*. Nešto slično se je dogodilo i kod ekumenske smotre CATHOLICA. Ona je prije nosila podnaslov »Zeitschrift für Kontroverstheologie«, a sada »Zeitschrift für ökumenische Theologie«, što stubokom mijenja njezinu orijentaciju.

Francuski dvotjednik INFORMATIONS CATHOLIQUES INTERNATIONALES počeo je (1953—1955) izlaziti pod nazivom *L'Actualité religieuse dans le Monde*. Zatim je uzeo današnje ime, a predstavljao se je podna-

slovom »Bimensuel d' information religieuse«. Prije par godina se opet vratio svome prvom imenu, stavivši ga u podnaslov.

U Holandiji su gotovo svi katolički listovi promijenili svoje podnaslove, uvijek u smjeru »otvaranja svijetu«. Katoličke novine DE VOLKSKRANT (Pučke novine) nisu mijenjale podnaslov, već su ga jednostavno odbacile. Bio je naime previše masno tiskan, a glasio je: »Katholiek Dagblad voor Nederland«.

Mnogo rjeđe se događaju obratni slučajevi: da se naime uzima za novo ime neki crkveno-angažirani naziv. Tako su u SAD učinila dva biskupijska lista. Od g. 1970. bivši *The West Virginia Register* sad se zove THE CATHOLIC WEEK, a nekadašnji *The North Central Louisiana Register* nosi novo ime THE CHURCH TODAY.

U Njemačkoj je do 1970. postojao izrazito konzervativni list *Nunc et semper*, a tada se pretopio u novi pod naslovom DER FELS (Pečina), kojemu je urednikom p. Gerhard Hermes. Tom je palotincu bilo oduzeto uređivanje njegova redovničkog lista *Das Zeichen*, jer da je to činio na previše reakcionaran način.

Poznat mi je samo jedan jedini slučaj (ne velim da ih više nije bilo) da se neki katolički list vratio svome starome — naglašeno vjerskome — imenu. To se zbilo s kanadskim katoličkim tjednikom THE CATHOLIC REGISTER, koji već izlazi skoro 150 godina. Neko vrijeme se je bio prozvao *The Canadian Register*, ali se 1972. vratio svome starom imenu.

Omen

Što se može zaključiti iz navedenih promjena? Koji su pravi razlozi što toliki vjerski časopisi napuštaju svoja stara imena i traže nova? Možemo li i tu nazrijeti onu famoznu »krizu identiteta«, o kojoj se toliko govori?

Prije svega valja trijezno priznati: promjena imena nije ništa novo ni alarmantno. Tih je pojava uvijek bilo i vjerojatno će se zbiti i dalje.

Ipak, sigurno je u igri i spomenuta kriza identiteta. Barem kod nekih. Mnogi pojedinci i zajednice, staleži i pokreti ne nalaze više u svojoj prošlosti ili svome programu dovoljno inspiracije i opravdanja za svoj rad. Svijet se oko njih izmijenio, a s njime i oni sami. Neki, malo pokasno, opaziše da se samo okolina promijenila, a ne oni, pa sada čine velike skokove da bi mogli ići ukorak s vremenom. Socijalne (r)evolucije su pred nas stavile nove zadatke, a svjesni smo da nam stare metode rada više ne pomažu. U traženju izlaza i promjena koji put ne znamo pravo razlikovati cilj od sredstava, bitno od nebitnoga.

Kod mnogih vjernika, zbunjenih krizama i novostima što ih doživljujemo, prekinut je kontinuitet vjerovanja, običaja i tradicija. Novinari i pisci među katolicima osobito su izloženi napasti senzacionalizma, progresizma i prilagođivanja svijetu pod svaku cijenu. A kod nekih je napuknuo i unutarnji identitet njih samih. Nisu više ono što su negda bili. U njima se nešto slomilo. Vjera? Moral? Načela? Filozofija? Kod jednih jedno, kod drugih drugo, a kod nekih sve to skupa. Odatle se u dušama rodio skept-

ticizam, relativizam, scijentizam i sekularizam, a mnogi traže izlaz na putovima subjektivizma i evolucionizma.

Pošteni tražitelji istine nastoje uskladiti svoju praxu s načelima (ortodoksija) i zato im trebaju nove teorije, ostvarive u novim programima (često izraženim u novim imenima listova). Slabići su naprotiv skloniji kroititi svoju filozofiju prema vlastitom životu ili sociološkim datostima (ortopraxa, prevaga većine i okoline), pa i njima trebaju nova glasila i nove parole.

No nisu sve te nove tiskovne biljke nikle na tlu filozofskih, idejnih ili vjerskih motiva. Ima i čisto prozaičkih uzroka promjenama, na pr. p o m o d a r s t v o. Treba biti na razini svjetovne štampe, suvremen, ažuran, à la mode. Nisu važna načela, nego priznanje kolega i publike. Valja zadržati čitatelje s pomoću uvijek novih zanimljivosti i pridobiti nove s uvijek svježim senzacijama. Stoga i naslov mora biti frapantan, neobičan, nov. I po mogućnosti ne previše klerikalno ili vjerski obojen!

Mnoge promjene u titulaciji listova nastaju iz sasvim praktičkih razloga. Na pr. loše finansijsko stanje, dugovi (kronična bolest većine periodika), mali broj pretplatnika i potreba osvajanja novih čitatelja. Tada ekonomija nalaže novu opremu, novi sadržaj i naslov lista (stoga ujedinjavanje misijskih i redovničkih glasila, *La Croix-Dimanche*, *Herder Korrespondenz* i dr.). Neki su naslovi bili predugi, pa ih je trebalo skratiti (na pr. prijašnja imena *De Heraut-a* i *De Bazuin-a*), a neki sadržajno preuski, pa ih je trebalo proširiti (*Christliche Sonntag* u *Christ in der Gegenwart*, *Stimmen aus Maria Laach* u *Stimmen der Zeit*, *Glasnik Gospe Sinjske* u *Marija, Zvona* i sl.). Bilo je časopisa što su morali mijenjati ime silom prilika: tako *Veritas* (prijašnji list zabranjen, urednik osuđen) ili *Obnovljeni život* (jer je zaista bio obnovljen i jer je u vrijeme obnove već postojao u Sarajevu jedan književni list s imenom *Život*).

Proširivanje programa i postavljanje novih zadataka kumovali su kod prekrštavanja nekih revija. Osim već spomenute *Stimmen der Zeit*, tim putem su pošli i louvenski (*Revue philosophique*) i frankfurtski isusovci (*Theologie und Philosophie*). Iz istih razloga je i *Paulus* postao *Signum*. Jednaka misao je vodila i uredništvo *Tavelića* kad je odlučilo posvetiti pažnju i ostalim Božjim ugodnicima u hrvatskom narodu.

Ekumenski razlozi su naveli časopis *Catholica* da je uzeo novi podnaslov, sasvim suprotan starome. Iste pobude su bile prisutne i kod ispuštanja (pod)naslova *Orbis Catholicus* u *Herderovoj Korespodenciji*. No i bez ikakve promjene imena mnoge su katoličke revije krenule, hvala Bogu, putem ekumenizma.

Ipak su najčešći razlozi promjenama bili idejne (da ne reknemo ideološke) naravi. Humanistička, ili, točnije, antropocentriistička struja kršćanskih intelektualaca potakla je promjene u mnogim uredništvima i naslovima (tako u *Neues Hochland*). »Otvaranje svijetu«, toliko isticana tema među katolicima nakon II. vatic. sabora, u skladu s današnjim procesom sekularizacije, potaklo je neke listove na promjenu imena i sadržaja (*Speling*, *Heraut*, *Werkhefte* i dr.). Reformistički pokret nekih katoličkih

krugova, inspiriran novom teologijom, našao je oduška i u promjenama revijskih naslova (*Nieuwe Linie, Diakonia, Heraut, Bazuin*). Bilo je i listova koji su zadržali staro ime, ali su mu dali novo značenje (na pr. IDOC).

Do promjene naslova nisu uvijek vodile samo t. zv. progresivne tendencije među katolicima. Bilo je i suprotnih primjera. Konzervativni su katolici promjenama htjeli istaknuti svoju vjernost crkvenim tradicijama. Tako je nastao *Der Fels, Das Zeichen Mariens* i još neki.

U nabrajanju uzroka promjenama naslova povezivali smo, ilustracije radi, neka imena uz određene tendencije, ali se po sebi razumije da mnogim prekrštavanjima nije kumovao samo jedan razlog. U tom procesu najčešće su sudjelovale višestruke pobude. I ekonomske. I ekumenske. I programsko-ideološke. U takvim je slučajevima brže i lakše dolazilo do promjene imena. Držim za sasvim sigurno da je ipak većina tih promjena nastala iz iskreno religioznih i apostolskih pobuda. Urednici su pošteno mislili i željeli su svojoj Crkvi dobro. Dakako, svaki od tih pokušaja nije morao uspjeti u cijelosti. Bilo je i promašaja, koji su vodili do konfuzije i dezorijentacije.

Neki katolici vide u promjenama samo zlo. No evo jednog primjera kako i odbijanje promjena može voditi zlu. Biskupija Kansas-City, u SAD, pokrenula je svoj službeni list pod naslovom *National Catholic Reporter*. S vremenom je ona uređivanje svog lista prepustila isključivo laicima. Ovi su u njemu počeli provoditi kontestaciju i svojim pisanjem skrenuli u potpuno progresističke vode. Kad biskupove opomene nisu koristile, on je zatražio od uredništva da promijeni ime lista, t. j. da izbací iz naslova riječ »Catholic«, jer i onako više nije zastupao čistu katoličku nauku. Urednici su to odbili i ostali ostentativno pri starome nazivu.

Katkada staro ime može i varati. Tako su mirovni svećenici u Češkoj izdavali svoj tjednik pod naslovom *Katolicke Noviny*. U eri praškog proljeća biskupi su preuzeli upravu lista u svoje ruke i nazvali ga *Krest'an a Svět*« (Kršćanin i svijet) smatrajući da je staro katoličko ime bilo kompromitirano. Međutim, poslije ulaska sovjetskih trupa u Čehoslovačku, opet su se pojavile stare »*Katolicke*« *Noviny*.

Je li, dakle, uvijek »nomen« nekog lista ujedno i njegov »omen«? Vidjeli smo da nekada jest, a nekad nije. Kao i ljudi, tako i listovi, nisu uvijek ono što im ime kaže. Više nego po imenu, moramo ih prosuđivati po duhu koji ih prožima.

I ovdje vrijedi ona Isusova: »Po djelima ćete ih njihovim poznati«.